

oorlog. Het is volkomen terecht dat de Nederlandse Hervormde Kerk de meeste aandacht krijgt. Binnen die kerk heeft de in 1924 opgerichte vereniging Kerk en Vrede – waaraan de auteur overigens best een aparte paragraaf had mogen wijden – de grootste invloed uitgeoefend. De kleinere protestantse kerken komen er daarentegen wat mager van af. Vgl. bijvoorbeeld de uiterst summiere aandacht voor de meningsvorming over het kernwapenvraagstuk binnen de Remonstrantse Broederschap aan het begin van de jaren zestig (p. 208 en vooral p. 209). In verband met het kerkelijk spreken wordt ook ingegaan op de opstelling van vooral de confessionele partijen in ons land. Jammer is echter, dat een echte analyse van de uiteenlopende verhouding tussen de verschillende kerken, de confessionele partijen en de samenleving waarin die kerken, maar ook die politieke partijen werkzaam zijn, ontbreekt.

Gezien het gekozen tijdvak (1945-1965) ligt het voor de hand dat de discussies zich hebben toegespitst op de vraag naar de ethische consequenties van het bezit en de mogelijke inzet van kernwapens. Hieraan schenkt Brouwer dan ook de meeste aandacht. Met name nadat president Eisenhower in 1953 het licht op groen had gezet voor de inschakeling van tactische atoomwapens in het Atlantisch defensiesysteem, konden de kerken niet meer volharden in hun betrekkelijke desinteresse voor het kernwapenvraagstuk. Dit verklaart de cesuur die Brouwer in 1953 meent te moeten aanbrengen. Waarom 1959 een cesuur vormt, is veel minder duidelijk. Ook de nogal abrupte afsluiting in 1965 wordt m.i. niet echt verantwoord. Dat heeft tot gevolg dat het boek enigszins als een nachtkaaars uitgaat. Die indruk wordt nog versterkt doordat het boek geen conclusies bevat. Hetgeen Brouwer als 'slotopmerkingen' aanreikt (p. 226-227), is niet meer dan een sterk beschrijvende samenvatting van hetgeen hij al eerder te berde heeft gebracht.

In de overigens vrij omvangrijke documentatie die de auteur ten behoeve van zijn boek heeft verzameld, mis ik het vanaf september 1947 verschenen tijdschrift *G-3*, alsmede het in 1991 gepubliceerde opstel over de Kerken en de macht der confessionele partijen van P. Luykx.

J.Y.H.A. Jacobs